

LeiDocument is een uitgave van de Leido Academy

1 INLEIDING

Vandaag 12 maart heeft de Commissie Flexibel Hoger Onderwijs voor volwassenen, onder leiding van Alexander Rinnooy Kan, haar rapport aan minister Bussemaker aangeboden. Een advies waarop velen in het hbo zaten te wachten. Nu, daar is het dan eindelijk – met vele zaken die in de komende maanden op allerlei verschillende manieren onder het vergrootglas zullen worden gelegd, bestuurlijk, politiek, strategisch en naar wij hopen ook inhoudelijk. We geven de belangrijkste zaken uit het rapport, over de Ad en de daarmee verwante zaken. Tevens is er een selectie van de reacties die zijn gepubliceerd, links en rechts. In april en juni zullen we bijeenkomsten aan het advies wijden. We hopen daarbij ook op een nader vast te stellen wijze input vanuit de commissie zelf te kunnen verwelkomen. In nummer 38 komen we op een aantal zaken terug, met commentaar en kanttekeningen – plus suggesties om met dit stuk in de hand de Associate degree een zetje mee te geven...

2 STUK ZELF DOWNLOADEN

Uiteraard staat het stuk op onze website (www.leidoacademy.nl) bij 'documenten'. Het is ook te downloaden van de overheidswebsite:

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2014/03/12/flexibel-hoger-onderwijs-voor-volwassenen.html>

3 RADIO-INTERVIEW

De naamgever van de commissie, Alexander Rinnooy Kan, heeft vandaag op radio 1 een interview gegeven. Het geheel is na te luisteren via deze link: <http://www.radio1.nl/item/183769-Alexander%20Rinnooy%20Kan%20over%20zijn%20onderwijsadvies%20aan%20Jet%20Bussemaker.html>.

3 BIJEENKOMSTEN OVER HET ADVIES EN DE ASSOCIATE DEGREE

Zoals in nummer 36 aangekondigd, willen we een tweetal bijeenkomsten houden over het advies van de Cie RK. We geven hier de (iets aangepaste) teksten hierover.

Analyse-bijeenkomst op 23 april

In de komende weken zullen we met een kleine werkgroep het advies aan een stevige analyse gaan onderwerpen. Deze analyse willen we vervolgens bespreken in een bredere setting met degenen die daartoe bereid zijn en mogelijkheden hebben. Doel is met elkaar na te gaan wat het advies aan mogelijkheden biedt voor de verdere uitrol van de Ad, het doen van pilots en de inzet van hogescholen (en hun partners). Als datum hiervoor is gekijkt:

Woensdag 23 april – 10 tot 14.30 uur

De bijeenkomst vindt plaats bij Ecabo, Amersfoort-Schothorst. Er is plaats voor zo'n 20 Ad-experts- en betrokkenen, om deze analyse samen met ons te plegen.

Anmelding is mogelijk door een e-mail te sturen naar info@leido.nl. We gaan in voorkomend geval kijken hoe tot een oplossing te komen als er meer dan 20 aanmeldingen zijn. Er zijn geen kosten aan verbonden.

Degenen die zich hebben aangemeld en meedoen aan deze bijeenkomst, ontvangen ruim van tevoren onze analyse van het advies, met een aantal korte opdrachten ter voorbereiding ervan. Uiteraard stellen we ook vooraf de inbreng vanuit de deelnemers op prijs, om deze mee te nemen op 23 april. Van deze bijeenkomst wordt uiteraard een verslag gemaakt, breed te verspreiden, ook naar de beleidsmakers.

Studiedag op donderdag 19 juni

Als het advies is verschenen, mag worden verwacht dat 'iedereen' binnen het onderwijsveld en daaraan grenzende velden, zich op het geheel zal storten. Gevolg: veel publicaties, meningen, voorstellen en andere uitingen die duidelijk zullen maken hoe kansrijk een zekere uitwerking van het advies is. Ook zal OCW dienen te komen met een beleidsreactie in de richting van de Tweede Kamer, om met dit alles in de hand de discussie aan te gaan.

We verwachten dat eind mei een stevige syllabus is samen te stellen uit dit alles, samen met hetgeen we binnen onze eigen organisatie kunnen vinden en hebben binnengehaald aan analyses op 23 april (de bijeenkomst, hierboven genoemd). Omdat zoals gezegd de Ad prominent zal opduiken in dit alles, denken we dat een brede studiedag nog voor de zomervakantie zonder meer zinvol kan zijn – waarschijnlijk met bijdragen vanuit de Commissie zelf. Daarvoor is gereserveerd:

Donderdag 19 juni, van 10 tot 15 uur

Naar alle waarschijnlijkheid wordt, zoals gebruikelijk voor onze studiedagen, de bijeenkomst gehouden in Amersfoort-Schothorst. De kosten bedragen 50 euro, excl. btw. Aanmelding is zonder enige verplichting (dus zie het als een uiting van belangstelling in een vroeg stadium) mogelijk door een mailtje te sturen naar info@leido.nl.

We zullen ervoor zorgdragen dat begin juni een (digitale) syllabus ter beschikking staat voor de deelnemers, om de voorbereiding te kunnen plegen.

4 STUKKEN UIT HET ADVIESRAPPORT

We geven hier zonder commentaar een aantal stukken uit het adviesrapport. Naast de complete samenvatting hebben we gezocht naar de paragrafen waarin de Ad een plek heeft gekregen – en die zoektocht leverde geen teleurstellend resultaat op. De Ad heeft een prominente plek in dit alles gekregen, en nu maar bezien wat er met alle voorstellen wordt gedaan.

In het volgende nummer komen we op dit alles terug, waarbij we dan wel een aantal kanttekeningen zullen plaatsen bij de aanbevelingen en suggesties. En uiteraard is dit alles input voor de bijeenkomsten die hierboven worden aangekondigd.

Opdracht voor de Commissie

Hier een beschrijving van de opdracht die aan de commissie is meegegeven.

“De adviescommissie ‘Flexibel hoger onderwijs voor werkenden’ heeft van de minister van OCW de opdracht gekregen advies uit te brengen over te nemen maatregelen, die leiden tot een grotere deelname van de volwassen beroepsbevolking aan het hoger onderwijs en een (evenredige) vergroting van het aandeel en aantal volwassenen met een hoger onderwijs graad (Associate degree, Bachelor en Master). Daarbij gaf zij aan dat, om het aantal volwassen deelnemers en het aantal gediplomeerden in de volwassen beroepsbevolking te vergroten, de flexibiliteit en vraaggerichtheid moeten worden versterkt.

Het advies richt zich uitsluitend op het formeel kwalificerende deeltijd hoger onderwijs voor de volwassen beroepsbevolking en op versterking van de diplomagerichte deelname aan dat deeltijd hoger onderwijs. Dat betekent dat het advies geen betrekking heeft op kortdurende cursussen en trainingen (non-formele scholing) die niet leiden tot door de overheid erkende diploma’s en ook geen betrekking heeft op flexibilisering van het voltijdse hoger onderwijs voor jongeren, hoewel een aantal maatregelen in dit advies ook bijdraagt aan flexibilisering van dat onderwijs.”

Samenvatting

We geven de volledige samenvatting, met de aanbevelingen die worden gedaan.

“De deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs heeft een stevige impuls nodig. De kennisintensivering van het werk leidt tot een doorgaande ontwikkeling van toenemende vraag naar hoger opgeleiden. Een stevige inzet op versterking van het innovatievermogen en de concurrentiekracht van de Nederlandse economie vraagt om meer kenniswerkers met de juiste vaardigheden en om intensivering van de aandacht voor flexibele en duurzame inzetbaarheid. Het optimaal benutten en ontplooiën van talent is ook van belang voor het welzijn van burgers en sociale cohesie in de samenleving.

Tegen deze achtergrond is de langjarige trend van dalende instroom en deelname van volwassenen aan het bekostigde deeltijd hoger onderwijs zorgwekkend. De deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs in Nederland blijft sterk achter bij de deelname in andere vooraanstaande kenniseconomieën, terwijl ook het percentage hoger opgeleiden in de beroepsbevolking in Nederland achterblijft.

Op grond van analyses van ontwikkelingen, aanpakken en ervaringen in binnen- en buitenland concludeert de adviescommissie dat succesvol deeltijd hoger onderwijs de volgende contouren kent.

- Het biedt mogelijkheden tot gefaseerde deelname aan (modulen van) opleidingen. Dit resulteert in studiepunten die te stapelen zijn en uiteindelijk leiden tot diploma's.
- Het onderwijs sluit aan bij de praktijkervaring van de volwassen deelnemer, sluit op maat aan bij wat mensen al kennen en kunnen en biedt mogelijkheden tot toepassing in en toetsing aan de praktijk.
- Het onderwijs is flexibel en efficiënt vormgegeven, onder meer doordat gebruik wordt gemaakt van tijd- en plaatsonafhankelijk leren met behulp van online onderwijs en van de mogelijkheden die de werkplek van de volwassen student biedt voor het uitvoeren van relevante leeractiviteiten.
- Er is sprake van een financieringssystematiek die de deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs stimuleert en bijdraagt aan een flexibele en vraaggerichte vormgeving van dat onderwijs om meer flexibiliteit in het deeltijd hoger onderwijs te realiseren en de deelname van volwassenen te stimuleren, stelt de commissie voor een aantal experimenten en pilots te starten en daarnaast op korte termijn een aantal 'no regret maatregelen' door te voeren.

1 Aanpassingen gericht op financiering

a. Start experimenten met vraagfinanciering.

Bij vraagfinanciering ontvangen studenten beurzen of vouchers die zij kunnen gebruiken voor diplomagerichte deelname aan (modulen van) geaccrediteerde opleidingen van publieke of private aanbieders. Vraagfinanciering stimuleert instellingen vraaggerichter te gaan werken en tot een meer aansprekende, flexibele inrichting van het deeltijdonderwijs te komen. Bij vraagfinanciering zijn de huidige publieke aanbieders niet meer gebonden aan beperkingen ten aanzien van vestigingsplaats en mogen zij studenten ook werven en inschrijven voor deelname aan onderdelen van deeltijdopleidingen, zodat gefaseerde deelname mogelijk wordt voor de volwassen deeltijdstudent. Er is op die punten dan sprake van een gelijk speelveld tussen publieke en private aanbieders. En vraagfinanciering stimuleert naar verwachting de vraag van volwassenen, doordat de vouchers hen prikkelen tot deelname aan deeltijdopleidingen. Hoewel vraagfinanciering voordelen heeft, adviseert de commissie niet om over te gaan tot brede invoering van vraagfinanciering, maar om eerst te experimenteren. De effecten op toename van deelname en diplomering zijn onvoldoende zeker en voorspelbaar. De positieve effecten die gevonden zijn in buitenlandse empirische studies zijn niet zonder meer een garantie voor effecten in de Nederlandse context. Er is ook sprake van veel vormgevingsvragen, bijvoorbeeld over de wijze waarop diplomagerichtheid van de deelname het best kan worden gestimuleerd. En er zal aandacht moeten zijn voor het beperken van de nadelen die vraagfinanciering met zich meebrengt, zoals een complexe uitvoeringsorganisatie, verzwarende van administratieve lasten en verdringing van private investeringen in deelname aan deeltijdopleidingen.

De experimenten moeten daarom worden benut om ervaring op te doen met de vormgeving van vraagfinanciering en inzicht te krijgen in de effecten op deelname, diplomering, kwaliteit en ontwikkeling van het aanbod. De opzet van de experimenten moet zodanig representatief zijn dat de resultaten van de effectmeting te generaliseren zijn en een gedegen basis opleveren voor besluitvorming over toekomstig beleid.

De commissie stelt voor experimenten met vraagfinanciering uit te voeren in niet-bekostigde deeltijd masteropleidingen en deeltijdopleidingen Associate degree en hbo-bachelor, waarbij voucherbedragen beschikbaar worden gesteld voor deelname aan opleidingsonderdelen van substantiële omvang (minimaal 30 studiepunten) en waarbij diplomagerichte deelname wordt gestimuleerd met diplomabonussen. De vouchers kunnen door deeltijdstudenten worden besteed bij zowel private als publieke aanbieders van geaccrediteerde deeltijdopleidingen. Specifieke doelgroepen, zoals werkzoekenden, zouden ook gebruik moeten kunnen maken van vouchers. Bekostigde deeltijdopleidingen die deelnemen aan de experimenten zien op vrijwillige basis af van reguliere (aanbod)bekostiging voor alle nieuw instromende studenten, zijn vrij in de keuze van vestigingsplaats en mogen studenten werven en inschrijven voor gefaseerde deelname aan onderdelen van deeltijdopleidingen.

Het is denkbaar dat zowel binnen als tussen de private en publieke instellingen voor hoger onderwijs in de komende tijd ook nieuwe, kansrijke ideeën ontstaan om meer volwassenen aan diplomagerichte opleidingen te binden. De commissie adviseert de minister in goed overleg met het veld proeftuinen te creëren voor dergelijke initiatieven, waar geëxperimenteerd kan worden met wet- en regelgeving.

b. Stel collegegeldkrediet beschikbaar voor deeltijdstudenten.

Het collegegeldkrediet is een al bestaande leenfaciliteit, die op dit moment alleen beschikbaar is voor studiefinancieringsgerechtigde studenten. Deeltijdstudenten hebben geen recht op studiefinanciering. De commissie stelt voor om het collegegeldkrediet ook open te stellen voor deeltijdstudenten, omdat dit de toegankelijkheid van deeltijdopleidingen vergroot tegen relatief beperkte kosten en naar verwachting een positief effect zal hebben op de instroom van volwassenen in deeltijd hoger onderwijs.

2 Start pilots gericht op flexibilisering van de inrichting van het onderwijs.

Om deeltijdonderwijs beter te laten aansluiten bij wat werkenden al hebben geleerd en meer ruimte te bieden voor differentiatie en flexibiliteit, is het van belang dat opleidingen worden omschreven in termen van leeruitkomsten. Werken met leeruitkomsten biedt goede mogelijkheden in de kwaliteitsborging de nadruk te leggen op (sturing op) gerealiseerd eindniveau en minder op input en procesfactoren als vaststaande onderwijsprogramma's, aantallen contacturen en uren studielast. Een dergelijke benadering met leeruitkomsten is essentieel om een diversiteit aan flexibele leertrajecten vorm te geven en tegelijkertijd standaardisering van de gewenste leerresultaten te kunnen waarborgen.

De leeruitkomsten zijn ook van belang om datgene wat mensen hebben geleerd buiten de opleiding (in cursussen en trainingen, bij andere opleidingen en door werkervaring) te kunnen waarderen en erkennen, zodat daar op maat op kan worden aangesloten.

Laat instellingen (of samenwerkingsverbanden) plannen indienen voor deelname aan deze pilots. Het doel van de pilots is om ruimte te bieden voor het werken met leeruitkomsten die leerwegonafhankelijk en meetbaar zijn geformuleerd. Vragen rond onduidelijkheid in de wetgeving dienen in deze pilots aan de orde te komen. Het is daarom van belang de NVAO en de Inspectie te betrekken bij de pilots, om een veilige ontwikkelruimte te bieden voor de instellingen en in samenwerking te komen tot een passende en efficiënte kwaliteitsborging bij het werken met leeruitkomsten en leerwegonafhankelijke beoordeling van flexibele leerwegen.

Koppel aan de pilots met leeruitkomsten ook pilots met accreditatie van onvolledige opleidingen die leiden tot een graad.

3 Versterk het aanbod van programma's Associate degree (Ad).

Gelet op de verwachte ontwikkeling in de vraag naar hoger opgeleiden zullen meer werkende mbo-afgestudeerden een kwalificatie in het hoger onderwijs moeten halen en zal de doorstroom mbo-hbo versterkt moeten worden. De tweejarige Ad's verlagen de drempel en vergroten de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. De Ad is nog relatief nieuw en onbekend en verdient een stevige impuls. De commissie ziet mogelijkheden daartoe in onder meer het versterken van de samenwerking tussen hogescholen en mbo-instellingen rond het aanbieden van Ad's en het verruimen van de bepalingen ten aanzien van vestigingsplaats van de Ad.

4 Versterk aanbod en gebruik van procedures voor validering in het hoger onderwijs.

Door betere mogelijkheden om de resultaten van leren buiten de opleiding gewaardeerd en erkend te krijgen, wordt de drempel verlaagd om in te stromen in opleidingen. Deeltijdstudenten zijn doorgaans werkende volwassenen die hebben deelgenomen aan relevante cursussen en trainingen en relevante werkervaring hebben. Het is van belang dat daar in de opleidingen op wordt aangesloten, zodat de trajecten efficiënt worden ingericht en studenten niet meer hoeven te leren wat ze al kennen en kunnen. Om bestaande problemen rond overdraagbaarheid en acceptatie van evc-resultaten (ervaringscertificaten) te voorkomen is het van belang dat de verantwoordelijkheid voor valideringsprocedures in de nabijheid van examencommissies wordt belegd. Naar verwachting levert dit ook meer urgentiebesef op ten aanzien van het realiseren van flexibele opleidingstrajecten.

Roep een steunpunt validering in het leven dat door instellingen kan worden ingehuurd voor ondersteuning bij de ontwikkeling, uitvoering en kwaliteitsborging van valideringsprocedures. Het is primair van belang dat de instellingen zelf de verantwoordelijkheid nemen voor valideringsprocedures, maar het moet mogelijk zijn bij de uitvoering van die procedures hulp in te roepen van het steunpunt.

5 Laat instellingen afspraken maken over transfer of credits,...

...waarmee studenten mogelijkheden krijgen om studiepunten in te brengen voor onderdelen van opleidingen die elders zijn gevolgd.

6 Versterk het online aanbod van onderwijs, ...

... bijvoorbeeld in een blended learning concept. Tijd- en plaatsonafhankelijk leren is voor de doelgroep volwassenen bij uitstek van belang, zodat zij zelf hun studieactiviteiten flexibel kunnen plannen, in combinatie met werk en privéactiviteiten. Creëer gunstige voorwaarden voor werkgevers en instellingen om gezamenlijk te investeren in de ontwikkeling van online leermiddelen en bevorder investering van middelen van O&O-fondsen in digitale platforms.

7 Versterk het gebruik van de werkplek...

... van studenten voor leeractiviteiten in het kader van de opleiding. De overgrote meerderheid van volwassen deelnemers aan deeltijdopleidingen hebben een baan en de meesten van hen hebben een werkplek die relevant is voor de opleiding. Zorg dat de potentie van leren op de werkplek meer wordt benut en verbeter de borging van de kwaliteit van werkpleklernen. Verbreed samenwerking tussen instellingen en werkgevers rond onderzoek en innovatie met scholing en opleiding van werknemers, inclusief werkend leren.

8 Neem belemmeringen in wet en regelgeving weg

- a. Verruim de mogelijkheden voor werkend leren buiten de vestigingsplaats van de deeltijdopleiding, door een uitzonderingsregel op te nemen in de beleidsregel doelmatigheid die vergelijkbaar is met de uitzondering die geldt bij duale opleidingen.
- b. Zorg voor een gezamenlijke notitie van OCW, NVAO en Inspectie, waarin helderheid wordt gegeven over de ruimte die bestaande kaders bieden voor versterking van de flexibiliteit en vraaggerichtheid van het onderwijs.

9 Versterk de samenwerking publiek-privaat...

...bij de ontwikkeling en uitvoering van deeltijdonderwijs, breidt het ontwikkelforum voor publiek-private vraagstukken uit voor vragen rond het scholen en opleiden van volwassenen en neem belemmeringen in de kaders voor publiek-private samenwerking weg.

10 Zorg voor verankering in beleid,...

... onder meer door profilering op deeltijd hoger onderwijs voor volwassenen te verankeren in het beleid ten aanzien van profilering en prestatieafspraken, door de resultaten van experimenten en pilots te vertalen in passende en stimulerende kaders in wet- en regelgeving en door continuïteit van professional education op te nemen in de set van indicatoren voor valorisatie."

Associate degree

In paragraaf 3.3. komt de Ad aan de orde:

"Een belangrijke ontwikkeling in het hbo is de introductie van Associate-degreeprogramma's. Een Associate-degreeprogramma is een tweejarig programma binnen de hbo-bacheloropleiding dat leidt tot een nieuwe wettelijke graad: de Associate degree (Ad).

Tweejarige Ad-programma's binnen hbo-bacheloropleidingen passen goed in het streven naar flexibilisering van het hoger onderwijs en versterking van de deelname van volwassenen. De drempel om een vierjarige opleiding te starten is voor velen te hoog; een tweejarige studie is beter te overzien en wordt daarom aantrekkelijker gevonden. Deelnemers kunnen later (alsnog) besluiten deel te nemen aan een tweejarig programma dat leidt tot een hbo-bachordiploma.

In de periode 2006-2010 is een groot aantal pilots met Ad-programma's gestart. Ongeveer de helft van de Ad'ers volgt het Ad-programma in deeltijd of in duale vorm. Het grote percentage deeltijders komt doordat het gros van de Ad'ers tot de beoogde doelgroep behoort: ongeveer de helft komt vanuit een werksituatie en circa een kwart komt rechtstreeks van het mbo. Het afronden van een Ad-programma heeft een positief effect op het functioneren op de arbeidsmarkt.

De Associate degree heeft een belangrijke toegevoegde waarde voor het Nederlandse hoger onderwijs. De Ad vult volgens de commissie-Veerman "een belangrijke lacune in het Nederlands hoger onderwijsbestel op", heeft aantrekkingskracht op nieuwe doelgroepen en sluit aan op een behoefte bij studenten, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. In de Strategische Agenda is een plan van aanpak aangekondigd voor de uitbreiding van het (bekostigde en private) Ad-aanbod, zodat de deelname kan uitgroeien tot 15% van het hbo-bachelor onderwijs. De Associate degree is inmiddels in wetgeving verankerd.'

Vraagfinanciering

Een belangrijk deel van het advies gaat over het gebruik van vraagfinanciering. Hier een aantal stukken die daarop betrekking hebben en ook direct dan wel indirect op de Ad.

2. Experimenten met deeltijdopleidingen Associate degree en hbo-bachelor

Gegeven de toezegging aan de Tweede Kamer om de huidige bekostiging in ieder geval niet eerder dan met ingang van 2017/2018 aan te passen, kan een experiment met vraagfinanciering bij bekostigde opleidingen alleen op vrijwillige basis plaatsvinden. Daarom moet het experiment voor bekostigde instellingen voldoende interessant zijn om af te zien van reguliere (aanbod)bekostiging.

Dat kan worden gerealiseerd met de volgende opzet.

- Studenten die in aanmerking komen voor bekostiging kunnen vouchers met een waarde van €2.000,- tot €3.000,- per 60 studiepunten inwisselen bij zowel private als publieke opleidingen Associate degree en hbo-bachelor die meedoen aan dit experiment. Hierbij kan het minimumbedrag wettelijk collegegeld voor deeltijdopleidingen als ondergrens worden gehanteerd voor de eigen bijdrage van studenten.
- Daarnaast moet er een prikkel in de vorm van een diplomabonus zijn, bij succesvolle afronding van de opleiding.
- Bekostigde opleidingen die deelnemen aan dit experiment krijgen de mogelijkheid gefinancierde, modulaire deelname aan geaccrediteerde deeltijdopleidingen mogelijk te maken.

- De bepalingen ten aanzien van vestigingsplaats vervallen voor deelnemende bekostigde opleidingen, zodat zij de opleiding ook op locatie kunnen uitvoeren.

Wat betreft gefaseerde, modulaire deelname kan worden gedacht aan vouchers met een waarde van €750,- tot €1.250 per deeltraject, dat een minimale omvang heeft van 30 ec. Als de student het deeltraject succesvol afsluit zou hij of zij een bonus kunnen krijgen van €250,-. Het is van belang dat gekozen wordt voor sectoren waar sprake is van voldoende publiek en privaat aanbod van deeltijdopleidingen, om het experiment breed genoeg te laten zijn.

Bekostigde deeltijdopleidingen die deelnemen aan de experimenten zien op vrijwillige basis af van reguliere (aanbod)bekostiging voor alle instromende studenten bij die deeltijdopleidingen. Reeds ingeschreven studenten kunnen de opleiding onder de bestaande bekostigingsvoorwaarden vervolgen en de instelling blijft voor hen reguliere (aanbod)bekostiging ontvangen. De middelen die vrijvallen doordat deelnemende opleidingen afzien van reguliere (aanbod)bekostiging voor nieuwe studenten worden benut voor het budget waar de vouchers uit worden gefinancierd.

Specifieke doelgroepen, zoals werkzoekenden, zouden ook de mogelijkheid moeten krijgen vouchers te verkrijgen en verzilveren voor modulaire deelname aan Associate degreeprogramma's. Werkzoekenden zouden daarbij de mogelijkheid moeten krijgen de vouchers te verzilveren bij het volledige aanbod Ad-programma's. Dit biedt voor werkzoekenden mogelijkheden hun arbeidsmarktpositie te versterken. Daarnaast draagt dit deel van het experiment bij aan versterking van de bekendheid en positionering van de Ad.

De kernvraag van het experiment is wat het effect is van flexibilisering in combinatie met vervanging van aanbodbekostiging door vraagfinanciering op de aantallen deelnemers en gediplomeerden.

Het is daarom van groot belang dat er ook voldoende bekostigde deeltijdopleidingen deelnemen aan dit experiment en dat zij daartoe worden gestimuleerd.

Met experimenten die langs bovenstaande lijnen worden opgezet kunnen op relatief korte termijn uitspraken worden gedaan over de effecten op deelname en diplomering bij de Associate degree en Masteropleidingen, die immers een korte duur hebben. Effectmetingen voor de bachelor-opleiding vragen meer tijd. De experimenten kunnen inzicht bieden in het effect op deelname en diplomering gaat het inderdaad om een substantiële toename? Ook kunnen lessen worden getrokken over de wijze waarop diplomering gestimuleerd kan worden, over de omvang van de weglek-effecten die ontstaan bij het toekennen van vouchers (studenten die een voucher ontvangen terwijl zij of hun werkgever ook bereid en in staat zijn de opleiding volledig zelf te betalen) en over de (administratieve) uitvoeringslasten. Tot slot kunnen de effecten op prijsvorming worden onderzocht.

Op basis van de uitkomsten kunnen vervolgstappen worden gezet, bijvoorbeeld door in een groep opleidingen de bekostiging geleidelijk om te vormen naar financiering via vouchers. Bij voldoende overtuigend bewijs voor positieve uitkomsten bij de experimenten met Ad-programma's en masters kan worden bezien of het wenselijk is eventueel al vervolgstappen te zetten op het gebied van die Ad-programma's en masters, als de bachelor-experimenten nog lopen.

Het is denkbaar dat zowel binnen als tussen de private en publieke instellingen voor hoger onderwijs in de komende tijd nieuwe, kansrijke ideeën ontstaan om meer volwassenen aan diploma-gerichte opleidingen te binden. Het ministerie van OCW moet dit stimuleren en voor dergelijke initiatieven proeftuinen creëren waar geëxperimenteerd kan worden met wet- en regelgeving. Dit moet wel altijd in goed overleg en in afstemming met het veld gebeuren.

Bij het ontwerp van de experimenten is het van belang dat ook goed gekeken wordt naar de bijna afgeronde experimenten met een 'open bestel'. In die experimenten zijn niet bekostigde opleidingen tijdelijk bekostigd, waardoor ook een gelijk speelveld is gecreëerd. In deze experimenten wordt onderzocht wat de effecten van gelijke bekostigingsvoorwaarden zijn op kwaliteit, doelmatigheid en toegankelijkheid.

Om de experimenten uit te voeren is extra budget nodig. Er zal in ieder geval voor de experimenten met deeltijd masteropleidingen extra geld nodig zijn, omdat het gaat om opleidingen die nu niet worden bekostigd. Voor experimenten met deeltijdopleidingen Associate degree en hbo-bachelor kunnen als budget voor vouchers de bekostigingsmiddelen worden benut die vrijkomen doordat deelnemende bekostigde opleidingen afzien van reguliere bekostiging. Waarschijnlijk is daarnaast extra budget nodig, mede vanwege de verwachte toename van de vraag.”

Versterken van aanbod en deelname programma's Associate degree

In paragraaf 4.3. wordt apart aandacht besteed aan het stimuleren van de Ad, aanbod en deelname.

“De Ad is in het Nederlandse stelsel voor hoger onderwijs nog relatief nieuw en onbekend en er lijkt nog veel ruimte te zijn voor groei in aanbod en deelname. Steeds meer werkende mbo-afgestudeerden zullen een kwalificatie in het hoger onderwijs moeten halen, en daarnaast zal de (directe) doorstroom mbo-hbo versterkt moeten worden. De Ad verlaagt de drempel en bevordert de toegankelijkheid van het hoger onderwijs. Een potentiële deelnemer begint vaak liever niet aan een vierjarig traject, maar vindt een tweejarig traject wel te overwegen. Het merendeel van de Ad-studenten geeft aan het aantrekkelijke van de Ad te vinden dat zij na twee jaar een diploma kunnen halen en daarna altijd nog kunnen besluiten de bachelor opleiding te vervolgen.

Maatregelen

1. Vergroot de bekendheid van de Ad als kwalificatieniveau in het hoger onderwijs, door gerichte samenwerking tussen instellingen, werkgeversorganisaties en overheid bij de promotie van de Ad, onder meer via de landelijke Ad-werkgroep.
2. Zorg voor brede verankering van de Ad in het beleid van hogescholen. Waarborg door goede afstemming tussen hogescholen, werkgeversorganisaties en het ministerie van OCW dat aanbod van Associate-degreeprogramma's tot stand komt zodra sprake is van aantoonbare arbeidsmarktbehoefte.
3. Faciliteer versterking van de samenwerking tussen hogescholen en mbo-instellingen rond het aanbieden en verzorgen van Ad's, door meer ruimte te bieden voor positionering van de Ad bij het mbo. Het mbo heeft veelal een sterkere traditie van samenwerking met werkgevers in het kader van het opleiden van werknemers en het gebruik van werkplekleren (BBL). Ook het benaderen van mbo-alumni voor deelname aan Ad-programma's moet deel uitmaken van het versterken van de samenwerking hbo-mbo.
4. Verruim de mogelijkheden voor het verzorgen van Ad-programma's buiten de vestigingsplaats van de opleiding (op locatie mbo, voor werkend leren en training en instructie in brede zin).
5. Versterk de samenwerking tussen hogescholen, brancheorganisaties en O&O-fondsen, met het oog op financiering van deelname van werknemers aan de Ad, op op verankering van de Ad in functiebouwwerken en voor het maken van afspraken over erkenning van branchekwalificaties.

4.9 Wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving

Het ministerie van OCW heeft een inventarisatie uitgevoerd van door instellingen ervaren belemmeringen in wet- en regelgeving, die het versterken van de flexibiliteit en vraaggerichtheid van het hoger onderwijs voor de volwassen beroepsbevolking in de weg staan. De belangrijkste ervaren belemmeringen zijn weergegeven in bijlage 3. De commissie onderschrijft de noodzaak van een vervolg op de geïnventariseerde belemmeringen, die voor een deel bestaan uit onduidelijkheden in (de interpretatie van) bestaande kaders of de vertaling daarvan in instellingsbeleid.

Een aantal belemmeringen komt ook in andere paragrafen aan de orde. Zo sluit de geuite wens te werken met leerwegaafhankelijke leeruitkomsten en het koppelen van credits aan leeruitkomsten in plaats van (of naast) het werken met vaststaande, aanbodgestuurde onderwijsprogramma's (zoals de WHW lijkt voor te schrijven) aan bij paragraaf 4.4.

Maatregelen

1. Zorg voor een notitie waarin helderheid wordt gegeven over de ruimte die de bestaande kaders bieden voor versterking van de flexibiliteit en vraaggerichtheid. Het is van belang dat

deze notitie door het ministerie van OCW, de NVAO en Inspectie gezamenlijk wordt ontwikkeld. Op die manier wordt de bestaande onzekerheid bij instellingen over de interpretatie van kaders weggenomen en wordt duidelijk dat de relevante instanties de uitleg gezamenlijk dragen.

2. Verruim de mogelijkheden voor werkend leren in deeltijdopleidingen buiten de vestigingsplaats van de opleiding, door een uitzonderingsregel op te nemen in de beleidsregel doelmatigheid die vergelijkbaar is met de uitzondering die geldt voor het beroepsuitoefeningsdeel van duale opleidingen. Deze maatregel draagt bij aan het versterken van het gebruik van werkend leren. Door ook bij werkend leren in het kader van deeltijdopleidingen de voorwaarde te hanteren dat gewerkt moet worden met tripartite onderwijs-arbeidsovereenkomsten, die moeten voldoen aan specifieke eisen, wordt tevens de kwaliteit van werkend leren bevordert.
3. Maak pilots met accreditatie van onvolledige opleidingen mogelijk. Het gaat hierbij om pilots met niet-bekostigde opleidingen leidend tot een graad. Pilots met accreditatie van onvolledige, diplomagerichte opleidingen kunnen worden gekoppeld aan pilots met leeruitkomsten. Het werken met leeruitkomsten biedt immers mogelijkheden voor het borgen van de kwaliteit van toelating en gerealiseerd eindniveau.

VEEL REACTIES

Uiteraard heeft de publicatie meteen veel losgemaakt – en dat zal in de komende maanden het geval blijven, aangezien het advies wel erg veel punten aandraagt waarbij de belangen van de betrokkenen worden geraakt.

We geven hier een aantal reacties, zodat meteen duidelijke is de belangrijkste stakeholder ervan vinden...

PERSBERICHT OCW

Uitbreiding van het collegegeldkrediet, vraagfinanciering en flexibeler inrichting van het onderwijs zijn noodzakelijk om het hoger deeltijdonderwijs beter te laten aansluiten bij de wensen van studenten. Dat concludeert de commissie Rinnooy Kan in haar advies 'Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen.'

Deeltijdonderwijs

De commissie, die onder andere bestaat uit vertegenwoordigers van bekostigde en niet-bekostigde instellingen in het hoger onderwijs, bepleit een cultuurverandering in de maatschappij, in het beleid en bij de onderwijsinstellingen.

Het hoger deeltijdonderwijs zit in een dramatische vrije val, terwijl het belang van Leven Lang Leren breed (onlangs nog door de WRR) wordt onderkend: in 2001 meldden zich nog 19.000 studenten aan, in 2011 waren het er iets meer dan 9.800. De daling is vooral te zien in het bekostigd deeltijdonderwijs. Hogescholen en universiteiten richten zich voornamelijk op voltijdopleidingen en jongeren.

Leven lang leren

In een eerste reactie benadrukt minister Bussemaker (OCW) de urgentie van het advies. „Om klaar te zijn voor de toekomst moeten we ons blijven ontwikkelen. We moeten Leven Lang Leren makkelijker maken, ook voor volwassenen met een baan. Overheid en onderwijsinstellingen moeten ervoor zorgen dat dat volwassenen werk, privéleven én hun studie beter kunnen combineren.”

Bussemaker gaat met de aanbevelingen aan de slag. „Er moet meer worden gekeken naar wát mensen leren en niet waar, hoe, wanneer en in hoeveel tijd. Online onderwijs en leren op de werkplek kunnen hier een belangrijke rol in spelen.”

Experimenten

Minister Bussemaker staat positief tegenover het advies van de commissie om collegegeldkrediet voor deeltijdstudenten in te voeren. Zij zal de financiële haalbaarheid hiervan gaan onderzoeken. Ook staat ze open voor het advies van de commissie om experimenten met vraagfinanciering

door middel van vouchers uit te gaan voeren. Ze gaat er vanuit dat instellingen nu de handschoen oppakken en werk gaan maken van de experimenten en pilots. Ze denkt daarbij in ieder geval aan maatregelen om de tweejarige hbo-opleidingen (Associate Degree) steviger op de kaart te zetten en aan flexibilisering van lerarenopleidingen.

Voor de zomer komt de minister met een beleidsreactie.

STANDPUNT VERENIGING HOGESCHOLEN

Hbo wil meer werk maken van deeltijdonderwijs

12 maart 2014

Systeem van vouchers verkeerde keuze

“Het hoger beroepsonderwijs (hbo) wil stevig inzetten op experimenten met flexibel deeltijdonderwijs. Maar die experimenten moeten wel binnen het huidige bekostigingssysteem kunnen plaatsvinden. Het koppelen van experimenten aan een systeem van vouchers waarmee studenten deeltijdonderwijs kunnen ‘kopen’ is een slechte zaak. Want daardoor komt het overeind houden van een breed deeltijdaanbod in gevaar.” Dat zegt Thom de Graaf, voorzitter van de Vereniging Hogescholen in een eerste reactie op het vandaag verschenen eindrapport van de commissie Rinnooy Kan over de toekomst van het deeltijdonderwijs.

De Graaf is wel te spreken over het feit dat de commissie voorstelt om een aantal belangrijke wettelijke belemmeringen voor flexibel deeltijdonderwijs op te heffen. “Daardoor kan het deeltijdonderwijs veel beter worden afgestemd op de specifieke behoefte van de deeltijdstudent. Wat ons betreft leidt dat uiteindelijk tot structureel meer deeltijdstudenten die hun opleiding afronden met een diploma.”

De commissie onder leiding van hoogleraar Rinnooy Kan adviseert de minister over maatregelen die de deelname aan het hoger deeltijdonderwijs, gericht op het behalen van een diploma, vergroten. Dit tegen de achtergrond dat het aantal deeltijdstudenten al jaren daalt, terwijl het overheidsbeleid is gericht op een Leven Lang Leren. Het advies, zo schrijft de commissie, heeft geen betrekking op kortdurende cursussen en trainingen die niet leiden tot door de overheid erkende diploma's. In haar rapport adviseert de commissie het deeltijdonderwijs ‘vraaggericht’ aan te bieden. Daardoor kan er beter worden ingespeeld op wat de markt (student, bedrijfsleven) wil: flexibeler onderwijs op inhoud (o.a. aansluiten op al verworven competenties deelnemers), vorm en organisatie.

Opheffen obstakels

Rinnooy Kan adviseert om twee belangrijke obstakels voor vraaggericht deeltijdonderwijs weg te nemen. Een deeltijdopleiding moet, anders dan nu, ook in gedeelten (modulair) aangeboden kunnen worden. Die gedeelten moeten wel in tijd en inhoud ‘te stapelen’ zijn tot een volwaardige opleiding waar een diploma tegenover staat. En een deeltijdopleiding moet ook gegeven kunnen worden op meerdere plekken in een regio, dus ook buiten de vestigingsplaats van een hogeschool. “Door het deeltijdonderwijs flexibeler aan te bieden,” aldus De Graaf, “kunnen wij meer aansluiten op de specifieke wensen van werkenden die in deeltijd een hbo-opleiding wil volgen. Daardoor wordt het voor werkenden aantrekkelijker om naast een baan een (vervolg) deeltijdopleiding te volgen. Dat is in het belang van de samenleving, meer specifiek de arbeidsmarkt, die vraagt om arbeidskrachten die up-to-date geschoold zijn en blijven”.

De commissie wil de experimenten koppelen aan zogenoemde vraagfinanciering, een systeem van vouchers waarmee potentiële studenten deeltijdonderwijs kunnen ‘kopen’ bij hogescholen of private aanbieders. De Graaf: “Dit is een slecht idee. De commissie constateert zelf dat er geen onderzoeken zijn die aantonen dat hiermee het aantal studenten stijgt. Bovendien ontstaat het risico dat er slechts een beperkt aantal deeltijdopleidingen overeind blijft, namelijk alleen die opleidingen die commercieel aantrekkelijk zijn. Dat is een slechte zaak. Wij willen vanuit onze publieke opdracht een breed aanbod aan kleine en grote betaalbare deeltijdopleidingen in stand houden of kunnen opstarten. Maar dan moet dat financieel wel mogelijk zijn”.

Versterken

De hogescholen bepleiten ruime mogelijkheden voor experimenten binnen het huidige bekostigingssysteem. Waarbij, zoals de commissie voorstelt, ruimte is voor flexibel deeltijdonderwijs. Een belangrijk voordeel hiervan is ook dat voltijd- en deeltijdonderwijs binnen één hogeschool elkaar versterken. Denk aan de uitwisseling van docenten tussen voltijd en deeltijd en aan de praktijkervaring van deeltijdstudenten die weer ten goede komt aan het voltijdonderwijs. Ook de nauwe relatie van hogescholen met de regio in het kader van praktijkgericht onderzoek komt het deeltijdonderwijs ten goede. En deeltijdopleidingen kunnen profiteren van de bestaande infrastructuur binnen een hogeschool (bv. laboratoria, speciale oefenlokalen, etc.) die is ontwikkeld voor de voltijdopleidingen. Daarmee ga je bovendien doelmatig om met gemeenschapsgeld waarmee het onderwijs wordt bekostigd”.

De hogescholen willen graag met de minister spreken over de inhoud van deze experimenten. “Waarbij,” zegt De Graaf, “het deeltijdonderwijs wel te allen tijde moet leiden tot een diploma. Wij richten ons nadrukkelijk niet op losse cursussen of deelcertificaten. Bij ons is het ‘eindstation’ een officieel diploma omdat daarmee de toegevoegde waarde van zo’n opleiding ook is gegarandeerd. Nu al sluit meer dan 50% van onze studenten een deeltijdopleiding af met een diploma. Onze ambitie is om dat percentage verder omhoog te krijgen.”

REACTIE VSNU (UNIVERSITEITEN)

Flexibeler hoger onderwijs voor werkenden noodzakelijk

Reactie universiteiten op rapport Rinnooy Kan over flexibeler hoger onderwijs

De arbeidsmarkt vraagt om flexibeler en meer vraaggestuurd hoger onderwijs. De VSNU deelt die analyse uit het vandaag gepresenteerde rapport ‘Flexibel hoger onderwijs voor werkenden’ van de commissie Rinnooy Kan. De universiteiten formuleren momenteel een eigen toekomstagenda voor flexibeler hoger onderwijs voor werkenden. De focus ligt daarbij op het flexibeler maken van de huidige masteropleidingen en schakelprogramma’s en het aanbieden van korte afzonderlijke onderwijsmodules die leiden tot een certificaat.

De VSNU ziet het adviesrapport van de commissie Rinnooy Kan als een belangrijke wake up call. De arbeidsmarkt vraagt om flexibeler en meer vraaggestuurd hoger onderwijs voor werkenden, naast het reguliere voltijdonderwijs voor jonge mensen. Bovendien valt er veel te leren van de in het rapport genoemde effectieve vormen van flexibel deeltijdonderwijs in het buitenland.

Stoppen met huidig deeltijdonderwijs onontkoombaar

In het rapport staat dat de teruglopende deelname van volwassenen aan het hoger onderwijs suggereert dat het deeltijdonderwijs onvoldoende is afgestemd op de specifieke kenmerken en behoeften van de doelgroep. Wij onderschrijven die constatering. Het huidige deeltijdonderwijs aan de andere universiteiten staat al jaren onder druk. Het aantal studenten in het huidige deeltijdonderwijs aan de universiteiten is sterk gedaald, van 7262 in 2012 naar 6725 in 2013: een afname van 7 procent. De Open Universiteit is in deze cijfers niet meegenomen. Deze universiteit biedt al jarenlang succesvol deeltijdonderwijs aan meer dan 17.000 studenten aan.

Naar een universitaire agenda voor flexibel onderwijs

De commissie gaat in het adviesrapport niet specifiek in op de toekomst van het deeltijdonderwijs in de universitaire sector. Instrumenten die in het rapport worden benoemd, als werkplekleren, elders verworven competenties en Associate Degrees, maken veel sterker deel uit van het hbo en mbo dan van de universitaire onderwijsomgeving. Vandaar dat universiteiten in aanvulling op het rapport werken aan een eigen agenda voor toekomstbestendig flexibel hoger onderwijs voor werkenden. Universiteiten willen naast flexibelere masteropleidingen en schakelprogramma’s tot een stelsel komen waarin een student flexibel afzonderlijke onderwijsmodules kan volgen. De afzonderlijke modules moeten leiden tot een landelijk erkend certificaat.

Flexibel onderwijs sluit aan bij online onderwijs

De vernieuwing van het deeltijdonderwijs past ook in de ontwikkeling van het online onderwijs. Online onderwijs vergroot de mogelijkheden van tijd- en plaatsafhankelijk leren. Zo is er een

groeidend aanbod van open course ware (OCW) en Massive Open Online Courses (MOOC's). Al deze en andere varianten van onlineonderwijs bieden mogelijkheden tot verdere flexibilisering en differentiatie van het onderwijsaanbod.

De komende tijd werken de universiteiten de plannen verder uit. Het rapport van de commissie Rinnooy Kan stipt terecht aan dat belemmeringen in wet- en regelgeving en in de bekostiging moeten worden weggenomen. De instellingen willen daarom graag snel in gesprek met de minister om hun plannen voor flexibeler onderwijs wettelijk mogelijk te maken.

REACTIE NRTO (PRIVATE AANBIEDERS)

Utrecht, 12 maart 2014

De Nederlandse Raad voor Training en Opleiding (NRTO) laat in een reactie weten dat zij het met de adviescommissie eens is dat er dringend maatregelen nodig zijn om een substantieel hogere deelname van volwassenen aan diploma gerichte trajecten in het hoger onderwijs te realiseren. De NRTO is daarbij van mening dat het experiment met vraagfinanciering een goede start is maar een veel stevigere uitrol van deze vorm van financiering in combinatie met flexibele leerwegen nodig is.

Ria van 't Klooster (directeur NRTO): "Leven lang leren wordt steeds belangrijker, de tijd dat iemand 30, 40 jaar hetzelfde werk deed is echt voorbij. Het is de hoogste tijd om financiële en andere drempels te slechten voor volwassenen om deel te nemen aan hoger onderwijs. De wetgeving is nu nog te eenzijdig gericht op jongeren en op financiering van de aanbieder in plaats van de deelnemer."

Onderwijs aan volwassenen vraagt om flexibiliteit. Flexibele leerwegen zijn noodzakelijk, alleen dan zijn volwassenen in staat om een studie te combineren met hun drukke baan en privéleven. De vorm (online, klassikaal, op de werkplek of een combinatie) moet aansluiten op de wens van deelnemer en borgen dat het gewenste eindniveau wordt bereikt. De overheid moet dat niveau controleren en de vorm overlaten aan de hogescholen, aldus de NRTO.

Leervouchers leiden tot meer deelnemers

De NRTO stelt voor te investeren in zogenaamde leervouchers. Dit zou volgens berekeningen van SEO economisch onderzoek (2012) kunnen leiden tot 9000 – 17.000 meer deelnemers zonder dat het de overheid meer geld kost. De NRTO is het dan ook met de adviescommissie eens om vraagfinanciering in te voeren maar pleit voor een versnelde invoering. Op die wijze kan de deelnemer het onderwijs volgen bij de instelling die aansluit bij de wensen en eisen van de deelnemer.

Kwaliteit

Private hogescholen voldoen aan exact dezelfde eisen als bekostigde hogescholen. Ook zij worden geaccrediteerd door de NVAO en staan (net als de bekostigde instellingen) onder toezicht van de Inspectie van het Onderwijs. Leden van de NRTO hebben daarbij de gedragscode van de branche ondertekend en hanteren de voorwaarden. Deze algemene voorwaarden zijn tot stand gekomen in overleg tussen de Consumentenbond en de NRTO. Leden van de NRTO zijn tevens aangesloten bij de stichting geschillencommissie consumentenzaken.

MENING LSVB

De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) maakt zich zorgen om de toekomst van het deeltijdonderwijs. De commissie Rinnooy Kan wil als experiment de financiering aan hogescholen en universiteiten stoppen, zo werd bekend in het advies dat de commissie vandaag presenteerde. Jorien Janssen, voorzitter van de LSVb. *'Dit heeft negatieve gevolgen voor studenten, terwijl simpele aanpassingen het deeltijdonderwijs veel aantrekkelijker maken.'* Vorige week overhandigde de LSVb een eigen rapport over het deeltijdonderwijs aan minister Bussemaker.

Volgens de LSVb is deeltijdonderwijs al jarenlang een ondergeschoven kindje. Het omgooien van de financiering zal de situatie alleen maar verslechteren. Wil je als student een deeltijdopleiding

volgen, dan moet je bij de overheid aankloppen voor bonnen om je eigen onderwijs in te kopen. Op deze manier kan de overheid bepalen welke opleidingen zij wel en niet wil financieren. Janssen: *'Opleidingen die niet aansluiten bij de wensen van de overheid worden straks onbetaalbaar. Dat is een enorme beperking in de keuzevrijheid van studenten. Dit zal het deeltijdonderwijs definitief de das om doen.'*

Het huidige Nederlandse deeltijdonderwijs sluit al lang niet meer aan bij de wensen van studenten. Het aantal inschrijvingen is de laatste tien jaar gehalveerd, terwijl dit in de landen om ons heen juist toenam. Het is dus de hoogste tijd voor een frisse en kritische blik. Vorige week presenteerde de LSVb een eigen rapport over deeltijdonderwijs: 'Het nieuwe leren is flexstuderen'. Janssen: *'In ons eigen rapport geven wij oplossingen die het deeltijdonderwijs wél aantrekkelijker maken. Bijvoorbeeld een nieuwe inschrijfvorm: de flexstudent. Hierbij bepaalt een student zelf voor hoeveel studiepunten hij zich inschrijft en komt de zeggenschap over het studietempo weer bij de student te liggen.'* De LSVb wil dat minister Bussemaker het advies van de commissie Rinnooy Kan naast zich neerlegt en de adviezen van de LSVb overneemt.

BERICHT ALGEMENE ONDERWIJSBOND

'Deeltijdonderwijs moet veel flexibeler'

Het hoger onderwijs moet veel beter inspelen op de wensen van volwassenen die een deeltijdopleiding volgen. Terwijl de vraag naar kennis toeneemt, gaat het met het Nederlandse deeltijdonderwijs bergafwaarts. Pas de financiering aan en geef studenten vouchers om een deeltijdopleiding te volgen, zo luidt één van de adviezen van de commissie-Rinnooy Kan.

Het aanpassen van de financiering is één van de rits aanbevelingen uit het adviesrapport 'Flexibel hoger onderwijs voor volwassenen' van de commissie-Rinnooy Kan. De minister zette de commissie aan het werk, omdat het aantal studenten sterk afneemt. Van 19.000 in 2001 naar 9800 in 2011.

Tegoedbonnen

De commissie adviseert om vouchers aan studenten te geven. Met deze vraagfinanciering kunnen ze naast hun werk een deeltijdopleiding volgen bij een publieke of private instelling.

Door de huidige bekostiging hebben hogescholen en universiteiten weinig ruimte voor maatwerk. Ze mogen geen deelnemers inschrijven voor bepaalde onderdelen van de opleiding, studenten kunnen de opleiding daarom niet gefaseerd doorlopen. 'Vraagfinanciering stimuleert instellingen vraaggericht te gaan werken en tot meer aansprekende, flexibele inrichting van het deeltijdonderwijs te komen', schrijft de commissie. Bovendien stimuleert het volwassenen om een deeltijdopleiding te gaan volgen.

Open

Minister Bussemaker van Onderwijs laat in een eerste reactie weten dat ze open staat voor deze optie. AOb-bestuurder José Muijres vindt het goed dat er ideeën zijn om het deeltijdonderwijs te verbeteren. Maar ze is geen voorstander van de geadviseerde financiering. "Ik vraag mij af of er ook andere mogelijkheden zijn onderzocht of werd er misschien al uitgegaan van vraagfinanciering?"

Er worden eisen gesteld aan publieke instellingen, terwijl die aan private instellingen niet worden gesteld. "Private instellingen komen zonder aanvullende eisen in aanmerking voor publieke financiering. Ik vind dat dan dezelfde eisen moeten gelden, zoals een cao of de kwaliteiten van docenten"

Volgens de AOb-bestuurder wordt er in het rapport weinig gezegd over de mogelijke gevolgen van de vouchers voor het voltijdsonderwijs. "Het rapport ziet het deeltijdonderwijs als een apart iets in het hoger onderwijs. De AOb ziet het als één geheel. Bij lerarenopleidingen bijvoorbeeld met kleine studentaantallen is het deeltijdonderwijs juist een van de kurken waar het voltijdonderwijs op draait."

Andere maatregelen

Collegegeldkrediet voor deeltijdstudenten, flexibeler inrichting van het onderwijs en meer online aanbod zijn andere maatregelen van de commissie. Scholen moeten beter aansluiten bij de

ervaring die werkenden al hebben opgedaan en het moet makkelijker zijn om studiepunten mee te nemen van andere opleidingen.
Voor de zomer komt minister Bussemaker met een beleidsreactie.

HOGER ONDERWIJS PERSBUREAU

*Omstreden advies: marktwerking in het deeltijdonderwijs
Nieuws 12 mrt 2014*

Ga experimenteren met vouchers in het deeltijdonderwijs, staat in een langverwacht advies aan minister Bussemaker. De hogescholen vinden het een slecht idee, maar particuliere onderwijsinstellingen zijn blij.

Steeds minder mensen beginnen aan een deeltijdopleiding, terwijl de economie juist baat heeft bij een hoger opgeleide bevolking. Daarom moet er linksom of rechtsom iets gebeuren, zegt Alexander Rinnooy Kan, voorzitter van de commissie die het advies schreef. "Het is erger dan ik dacht. Ik ben echt geschrokken van de cijfers." De vouchers doen het deeltijdonderwijs de das om.

Vanmiddag zal Rinnooy Kan het rapport aan Bussemaker overhandigen. Zijn commissie geeft allerlei adviezen om het deeltijdonderwijs flexibeler en aantrekkelijker te maken. Laat deeltijdstudenten bijvoorbeeld hun studiepunten meenemen van de ene naar de andere opleiding, als ze willen overstappen.

Geef hogescholen bovendien meer vrijheid in lesmethoden en vrijstellingen: het maakt niet uit hoe studenten hun vaardigheden opdoen, zolang ze hun diploma maar waard zijn. Maar het meest omstreden advies gaat over de financiering van deeltijdopleidingen. Het kabinet zou moeten experimenteren met vouchers, vindt de commissie: een soort tegoedbonnen die mensen kunnen inzetten als ze naast hun baan een opleiding in het hoger onderwijs willen volgen. De normale overheidsbekostiging van het deeltijdonderwijs verdwijnt dan. Studenten brengen dan niet alleen het collegegeld mee, maar ook de bekostiging door de overheid.

Slecht idee

"Dit is een slecht idee", reageert voorzitter Thom de Graaf van de Vereniging Hogescholen. "De commissie constateert zelf dat er geen onderzoeken zijn die aantonen dat hiermee het aantal studenten stijgt. Bovendien ontstaat het risico dat er slechts een beperkt aantal deeltijdopleidingen overeind blijft, namelijk alleen die opleidingen die commercieel aantrekkelijk zijn. Dat is een slechte zaak."

Maar de particuliere onderwijsaanbieders zijn juist blij met het advies, zegt Ria van 't Klooster van koepelorganisatie NRTO. "Het gaat ons alleen niet snel genoeg. Van ons mag het meteen voor het hele deeltijdonderwijs worden ingevoerd." Deeltijdstudenten zullen hun vouchers ook bij goedgekeurde particuliere opleidingen mogen inwisselen.

Wake up call

Aan het experiment dat Rinnooy Kan nu voorstelt, gaan alleen hbo-bacheloropleidingen en associate degree-opleidingen meedoen. Universitaire deeltijdopleidingen vallen er voorlopig buiten: daar zijn er te weinig van, vindt de commissie. Voorzitter Karl Dittrich van universiteitenvereniging VSNU zat samen met Rinnooy Kan in de commissie. De VSNU reageert dan ook kalm op het rapport en beschouwt het vooral als een "belangrijke wake up call". Stoppen met het huidige deeltijdonderwijs is onontkoombaar, aldus een persbericht. De universiteiten gaan hun eigen toekomstvisie schrijven. Ze willen de huidige masteropleidingen en schakelprogramma's flexibeler maken en korte afzonderlijke onderwijsmodules aanbieden die samen tot een 'certificaat' kunnen leiden.

Onbetaalbaar

Studentenbond LSVb is negatief. De vouchers doen het deeltijdonderwijs de das om, zegt voorzitter Jorien Janssen. "Opleidingen die niet aansluiten bij de wensen van de overheid worden straks onbetaalbaar. Dat is een enorme beperking in de keuzevrijheid van studenten." Via de vouchers kan de overheid immers bepalen welke opleidingen zij wel en niet wil financieren. Haar

collega Ruud Nauts van het Interstedelijk Studenten Overleg wijst op een ander probleem in het advies. Hoe weet je zeker dat een verzameling studiepunten tot een diploma zal leiden? “Normaal gesproken volgt een student een heel curriculum en weet hij wanneer hij een diploma krijgt. Straks kan hij zelf een studie samenstellen uit verschillende delen van andere studies, maar dat klinkt eenvoudiger dan het is.” Hij vreest dat examencommissies die samengeraapte punten zien en zeggen: dit is nog geen diploma waard. En wat doe je dan, als je vouchers op zijn?

Oud VVD-plan

Het idee van vouchers ('vraagfinanciering') lijkt op het oude plan van de leerrechten, die premier Mark Rutte aan studenten wilde geven toen hij staatssecretaris van hoger onderwijs was. Studenten zouden 'met de voeten' kunnen stemmen over hun opleiding. Ze konden de financiering van hun onderwijs meenemen als ze naar een andere onderwijsinstelling overstapten. Dat plan verdween op het laatste moment in de prullenmand, toen er een nieuwe regering aantrad en PvdA-minister Ronald Plasterk het hoger onderwijs onder zijn hoede kreeg.

©HOP, Bas Belleman